

Mauritius Eiland, bronnen

Transcriptie: Menno Leenstra

NA 1.04.02 (VOC) inv nr 101, fol 379v [scan 780] Resolutie H XVII, 23 aug 1641

Opzetten drie nieuwe retourschepen van de grootste charter; twee door de kamer Amsterdam, één door Zeeland

Dit charter was in 1628 vastgesteld op lang 160 voet, wijd 36, hol onder de overloop 13, de koebrugh op 5 ½ en daar boven het verdeck op 7 ½ voet

deze vaartuigen moesten aanvankelijk voor 400 last in egalisaties worden gebracht; vanaf ca 1640 werd dit 350 last

In 1653 was dit slechts in zo verre veranderd dat de wijdte toen 38 voet was en de koebrug op 5 voet

Retourschepen van deze afmetingen staan later meestal in de Navale Macht voor 500 last

Het vaartuig staat vrijwel zeker al op de egalisatie van de timmering van 16-9-1642, dan nog zonder naam, maar als twee vaartuigen van 350 last, getimmerd door de kamer Amsterdam.

NA 1.04.02 (VOC) inv nr 233, scan 103 Resolutie kamer Amsterdam, 29-9-1642

Dat men de 2 nieuwe schepen van dese camer sal geven de namen van Malacca ende Mauritius

NA 1.04.02 (VOC) 1150, 267 (scan 633)

Copie Missive coopman Kuijck 27-3-1644 van de Kaap naar patria met de Breda

Verslag uitreis Mauritius Eiland 4-10-1643 van Texel veel storm, pas op 23-10 buitent Canael

op 30-10 op 35 gr 48 min N Br een travade waardoor fokkemast en boegspriet afbraken met een 14 voet kortere fokkemast verder gevaren

Op 19-1-1644 op 36 gr 55 min Z Br in de buurt van Tristan de Cunha; niet kunnen aandoen.

Cabo de bona esperance op 7 februa- dees voor middagh tot groote vreugt ende blytschap vant gantsche scheepsvolck int gesicht creegen sijnde claer ende schoon weder waer van naer schipper ende opperstierman gissinge ontrent 16 mijlen waren, setten den coers daer recht op aen savonts resolveert den schipper ende opperstierman o:s:o: aen te gaen om alsoo tusschen t robben Eijlant ende t' vastelant bewesten gemelte eylant deur ende alsoo inde tafelbaey ten ancker te loopen

[scan 634]

maer eijlaes ontrent 4 glasen inde eerst wacht

sijnde geraeckte recht aende wal op een clip sij[ ]

ontrent een canon schoot vande ree, daer op t hard [brande?]

gedurende den ganschen nacht stiet dat niet beete[r en]

wisten off waren al om den hals doch smorgen C[onden]

met een steen op de wal schieten snachts wiert te[ ]

sijde een warp van de wal uijtgebracht doch also

t water aen t vallen was conden niet wt recht[en]

Ick liet datelijck boeyen op de geltkisten binden,

ende aen lant te brengen, alsoo meede tgantsche

Cargasoen daer naer / Ende waren onder tusschen

met t'hooghste water, Continueelyck besigh om

aff te winden doch vorderden niet,

NA 1.04.02 (VOC) 1150, 282 (scan 671) Relas schipper Pieter Teuniss

Den 7en februarij weijningh voor middagh saten in de Predicatie, werde het land van de Caep de bona Esperance boven vande stenge gesien, gisten des middags daer 17 a 18 mijlen van te sijn. Wij hadden schoon helder weer, deden ons Cours oost ten Zuijden, daer naer des avonds giste ick den Leeuw 5 mijlen van ons, peijlden den westhoeck vanden Baij O: Z: O: maeckten gissinge de baij open te hebben, belasten den Opperstierman achter op te gaen ende het lood stadigh te gebruijcken, de andere twee stierlieden waren mede boven met alle het volck vande andere quartieren, soo dat niemand te slapen mochte gaen. Deden de Blinden innemen omme voor beter uijt te kijcken, stelde twee van de Cloeckste Matrosen inde boven Blinde Mars, aen uijt te sien, noch andere twee voor bij ieder mans hoofden; anckers en Touwen waren alle te deegh claer, seijlen met de voorige cours van Oost Zuijd Oost. Sijnde drie glasen inde eerste wacht uijt, werter van boven uijt de boven blind-Mars brandinge brandinge geroepen. Wij maeckten geen gissinge soo naer aent land te sijn, dewijl wij geen voorland conden sien, den disingh die het lage land bedeckt heeft ons g'abuseert, alsmede den Opperstierman geen grond connen werpen, waer op ons ten delen verlieten, deden het Roer aen stierboort leggen, twelcke van boven uijt de blinden Mars mede geroepen werd, aeler het schip conde draeijen geraeckten wij aende clippen, twelck in ons groote verslagenheijt [scan 672] gaff, doch setten op stond onse vaertuijgen uijt end brachten een ancker 'tzee, dat wij met cracht aenwonden, soo veel als verdragen conde. Aeler wij aent winden conden comen saten wij wel twee voet vernecken, soo dat wij tot het naest hoogh water moesten verwachten. Den 8en hadden wij schoon liefelick weer, dan de zee schoot wat hard aen, soo dat geen swaer ancker achter uijt conden crijgen. Resolveerden omme het gelt aen land te brengen, met eenige vande costelijcste cassen, gelijk volgens Resolutie op stanti geschied is, twelck de E heer uijt de brieven van onsen Oppercoopman S.r van Cuijck sal connen sin. Desen dagh hebben wij met afwinden niet gevordert, lossen soo veel goederen om te lichten als connen. Den Coopman S.r van Cuijck gaet met het gelt aen land, daer nevens 24. uijtgemonsterde Soldaten en Matrosen

NA 1.04.02 (VOC) 1147; generale missive van GG en raden uit Batavia naar patria, 23-12-1644 10 v (scan 32)

T verseijlen vant nieuwe schoone retour schip Mauritius Eijlant aen cabo de boa Esperance op het rif vanden leeuwenbergh 7 februarij passato (als den 9en d.o daer mede aenlangede t schip de vrede) sal u Ed met d'overcomste vande heer Caen tot leetwesen verstaen hebben, soo veel ons tot nu toe gebleecken zij schijnt anders geene faute gecommiteert te wesen als dat wat prematuijr bij nacht getracht is inde baije te loopen twelck bij claren dage sonder perijckel hadde connen geschieden, daer bij als 't schip raecte t roer door alteratie aende verkeerde zij te leggen geordonneert wird, waer door noch meer op de klippen rhochte als wanneer oock door cleijne couragie ende sober beleidt egeen behoerlijck debvoir wird aengewent omme t schip aff te winden maer getracht de contanten ende eenige victualie als t leven te salveren ende ten ware de comste vande vrede t'ongeval hadde de Comp.e harder getroffen, maer de goede debvoiren vanden schipper des Schips de Vrede Douwe Auckes ende dat d'ongeluckige couragie schepten is de principaelste Cargo gesalveert

NA 1.04.02 (VOC) 1150, scan 634

Copie Missive coopman Kuijck 27-3-1644 van de Kaap naar patria met de Breda
ende soude dae[r]

noyt aff gecomen hebben, ten ware den almogende
ons seecoers met de compste vant'schip de vre[de]
op 9en deser had gelieven te verlenen wiens schipper
douwe auckes ons dadelyck aen boort compt, ende

met raet ende daet soodanigh assisteert dat geme[lte]
schip op 12 stantij daer wederomme aff Creegen
bevonden t schip aen weeder sijde de groote mast
weegent stooten op de Clippen seer gekrenckt [te]
sijn, ende mosten geduerigh pompen, doch d'een ty[t]
meer als dander, losten al dat moogelyck was
uyt het schip aen landt
Ende alsoo voornoemden s[chipper]
douwe op 13 ditto in raede voordraeght van water
ende andre hier te becomen nootwendigh heeden te vers[ ]
te sijn Ende dien volgende seyl reet leydt dat van
meeninge was sijn reyse naer de gedestineerde plaet[s]
batavia te vervorderen, daer teegen protesteerden, ende
seyden sijn hulp in dit ons ongeluck grootelyckx van
noden hadden, ende andre saecken dienende ter ma=
teerie meer sulcx dat Eijndelijck beslooten is bij
ons ter tijt ons schip aen hem gekielhaelt ende
tnodichste vericht is te sullen blijven / onderwijlen
hebben dagelijcx met alle Iver besigh geweest om
Comp:a goederen te lossen / Ende aen lant te brengen
om alsoo te beeter bij de lecken te Coomen met
welcken doende Geweest sijn tot 21 maert segge f[bruary]

NA 1.04.02 (VOC) 1150, (scan 672) Relaa schipper Pieter Teuniss

Den 9^e schoon weer, losten als voren Laken cassen als andere sware waren. Op dato comt in de baij voor ancker het schip de vrede, dat god loff voor ons wel comt. Op den 10^{en} comt de schipper douwen auckes met alle zijn vaertuijgh aen boort om ons te helpen, losten geduijrend met alle de cleijne Boots, de groote Boots, daer brengen wij een ancker mede acher uijt, connen niet afwinden. Den 12^{en} hebben wij ons uijtterste vlijt gedaen om het schip af te krijgen; 't welck den goeden god door zijn alvoorsienigheijt van dage heeft laten geschieden; seijlden in de baij op de Rhee. Desen nacht cregen wij droogh schip. Den 13^{en} hebben wij gecrenckt, condon bij het leck niet comen, werd besloten bij den raed de meeste goederen uijt te lossen, ende alsdan aen het schip de vrede kiel te halen. 't lossen dat met soo veel vaertuijgh als bij de schepen hadde [283 (scan 673)] op stond voortgangh genomen heeft. Den 19^{en} haelde wij kiel, maeckten de plaetse dicht, waer door wij alle het water int schip cregen, soo dat wij hier naer dicht schip hadden; waer over den goeden god niet ten vollen condon dancken. Den 19^{en} hadden wij moij weer als voren, kielde maecken de quaetste plaetsen dicht, op veel plaetsen waer de verdubbeling afgewreven ende schaloos, die dede afslopen ende andere opleggen. Den 21^{en} vonden wij goed het Restant vande goederen wt ons schip te lossen, vertrouw als dan de kiel boven water sullen krijgen;

NA 1.04.02 (VOC) 1147; generale missive 23-12-1644 scan 32

maer de goede debvoiren vanden schipper des Schips de Vrede Douwe Auckes ende dat d'ongeluckige couragie schepten is de principaelste Cargo gesalveert, de contanten ende Coopmanschappen per de Vrede herwaerts gebracht met 69 personen, nevens den schipper ende Stierluijden. Naer luyt der raporten ende schriftelijcke verclaringh bij desen gaende vande Officieren der schepen vrede ende Mauritius was de behoudenisse desselffs door de middelen bij voorschreven overhoofden ondernomen seer apparent,
[Van deze verklaringen alleen het verslag van de schipper gevonden]

NA 1.04.02 (VOC) 1150, scan 634

Copie Missive coopman Kuijck 27-3-1644 van de Kaap naar patria met de Breda [22-2] dat hier ter reede bij ons Compt de Commandeur over de retoer vlote Anthonio Caen met de sloop[en] de walvis ende thoff van Selant, sijnde ind stra[ ] van dander sloopen onder sijn E: vlagge beschey[den] geraeckt/ welcken gemelte H=r ende den raet tot dienste van u: E: op ons schip soodanighe or[dre] heeft gestelt, als naer tijts gelegenheit, het nodighste was,

NA 1.04.02 (VOC) 1150, (scan 673) Relas schipper Pieter Teuniss

des avonds comt bij ons in de baai de E. Heer Commandeur Caen, met zijn twee schepen, 't schip den Walvisch ende 't Hoff van Zeeland. Den 22en comen wij met mij weer den vrede weder aen boort, haelden kiel, hadden de Timmerlieden vande andere schepen te hulpe. Van avond is de E. heer Caen ons schip van buijten comen besien, presten de Timmerlieden aen, ende belooft ons met hout te assisteren. Den 23en halden wij als voren kiel, omtrent desen middagh treckt de wind naer 't west, ende de zee begon hart aen te schieten. De timmerlieden hadden ongeveer 6 a 7 voet van de kielganch een gat gemaect van ontrent 5 voeten lanck, ende $\frac{3}{4}$ voet breed sijnde, dat de schepen hoe langer hoe meer ragden, voor bij de anderen schoten de Timmerlieden heb op stont gewaerschout dat sij die open plaets souden dicht maecken. Den Stierman Jan Joosten, stierman op de vrede heeft mede tot drie, vier verscheijden reisen geroepen : wij moeten opgaen ofte de gijns sullen breecken, hoewel al reets een Cabel touw om de Top vande mast hadde genomen, connen wij de gijnen voor het wrijven niet [scan 674] bevrijden, soo sijn ick bij de schippers inde Cajuijt vande vrede gegaen, aengeseijt wij mosten opgaen ende dat de gijnen het niet langer conde houden. Sij connen niet verstaen tot opgaen; niet lange dat ick weder in ons schip was gekeert ofte het cleene gijn van voor brack; 't welck sulcken verslagentheijt inde Timmerlieden gaf dat zij het stuck 'twelck al reede meest vaerdigh waer, niet derfden in wercken. Dewijle wij nu noch doende waren, een swaer cabel Touw om den Top vande focke Mast te nemen, hebben de Timmerlieden een vueren lap op het gat gespijckert; ick hebbe haer op't vlot andermael toegeroepen, maeckt de plaets wel dicht, gij hebt nu geen nood, wij sullen dan opgaen als het dicht is. Wij wachten noch wel een goede wijl naer 't drijven vande lap. Sijn eijndelijck door het wrijven alle de gijnen gebroocken. Het schip viel niet hart over, soo dat hem god lof niemand beseerde. Ick wiste niet beter of de lappe waer wel dicht gemaect. Maeckten onse Touwen van de vrede los, drijven op ons ancker. Ons volck die alle noch met pompen ende Balien doende waren, meenden als voren droogh schip te maecken, dat god betert niet conden gedaen werden, vermits het water soo crachtigh door de voornoemde lap toeliep, dat wij merckelijck connen sien dat het water meerderde. Wij deden datelijck een schouw achter afwajen, soo cregen de schippers met haer Boots, ende soo veel volcx als van doene waer aen boort. Het leck waer te groot. Wij conden het schip niet boven water houden, 't welck door de schippers vande andere schepen de E. heer Caen werde angedient, soo dat den Raed het goed vond, alsmede geen [284 (scan 675)] beter middel sijnde, tegens de wal te corten, anders op de Rhee soude comen te sincken, als dan de E. Comp noch veel goederen soude comen te verliesen, die nu alle connen geberghet werden. Het werpen ende bouchscheren naer Land is bijder hand genomen, soo dat wij met groot leed wesen weijnigh voor middernacht met het schip aen strand vast quamen te sitten. Dese lieden siende de faute bij haer gecommiteert, ende vonden gewonnen schip soo slecht weder te versuijmen, seggen nu dat het schip niet te helpen was. Het heeft anders gebleecken doen wij aende vrede den eersten mael kiel haelden, het schip soo dicht te maecken, dat wij geen water int schip meer cregen. Het conde een heel nacht leggens, sonder dat wij een pomp roerden; doch als god den menschen straffen wil dan

vind hij hondert duijsent remedien. Soo gereed als het schip is vast gecomen, is den wind uijt den Zuid Oosten soo hart beginnen te waijen, dat wij in 2 Etmael geen vaertuijgh aen boort cregen. Nu was ons schip wel twee voet int sant gewelt, ende het ruijm ten naesten bij vol water. Den 26en comt den E. H.r Commandeur Caen aen boord, met den gehelen Raed vande andere schepen. Naer dat de Officieren nu een weijnigh tijd met den anderen gesproocken ende de gelegentheijt wel bewust waer, dat wij het schip niet weder vand grond soude krijgen. De E. Heer Commandeur dede de schippers, stierlieden Timmerlieden alle achter de Mast comen; vragende ieder zijn stem wat best diende gedaen tot behoudenis vant schip. Daer worde bij allen besloten het schip te laten sitten, ende alles [scan 676] wat noch int schip mochte wesen aen Lant soude brengen

NA 1.04.02 (VOC) 1147; generale missive 23-12-1644 scan 32

doch dit bij d'Heer Caen ende sijne bijhebbende schippers gecontramandeert sijnde, is t'schip op zij gewonden en onder aende kiel daer het [11, scan 33] doorgeseten was, een groot gat doen houwen als wanneer de gijs braecken ende het schip soo vol water gelopen zij, dat de salveringh desperaet geworden is. Dit doen ware prijselijck bij aldien t'beschadichde schip hier op slecht water aen Onrust gelegen hadde, maer aen d'onstuijmige cabo te dangereus gelijk is gebleecken, die vande vrede hadden gaerne gesien geen gat gehackt ware maer de schade met plancken gevoert, als wanneer nae veele oordelen behouden op batavia gecomen was, dat nu te laet is d'Almogende versette Comp's schade

NA 1.04.02 (VOC) 1150, scan 634

Copie Missive coopman Kuijck 27-3-1644

doch t'ynde (helaes) was t'verlie[ ]

sulcx dat genootsaecht sijn geweest t selve teg[en]

de wal aen te brengen ende daer te laten sitten

't meeste goet hebben gebergh, soo dat int schip

weijnigh gebleeven is, sijnde tmeerendeel vant

Cargasoen monteerende over de 190 d.o guldens

268 [scan 635]

par t schip de vrede benevens den schipper ende 70 man

naer batavia gesonden

Tsedert dat uijt nederlant sijn geseylt tot nu hebben

15 dooden gehadt te weeten 5 op de reijse ende hier gedurende

ons leggen 10 personen

NA 1.04.02 (VOC) 667, Resolutie Batavia 17-5-1644 [scan 191]

Heden op de middach p.r Javaens vaertuijgh en seker matroos uijt Sundas strate vande opperhoofden des schips de vrede tijdingh becomen hebbende hoe sij 4 october passado in comp vande schepen Tijger Mauritius Eijlandt ende tjacht den haringh uijt Tessel gelopen sijnde Cabo de boa Esperance om water ende verversinge te halen op 9 Feb passado hebben aengedaen ende aldaer gevonden gewerden mauritius dat op den 7 ditto daer aenlangende (godt betert door quaede toesicht der opperhooffden inde voornacht met helder lucht op de clippen omtrent den leeuwenberch schandel- verseijlt ende noch vast sittende was tot dat die vande vrede hun uijterste devoir doende tselve schip daer weder hadden aff ende vlot gegregen maer d'heere antonio Caen ende den vice commandeur Jan Dircxss gale met de schepen Walvisch ende Thoff van Zeelandt op 21 d.o daermede arriverende ende d.o schips geleden schade visiterende hadden het selve op zij leggende omtrent 6 à 7 voeten vande kielgang (daer de meeste schade wiert bevonden) een gat van 5 voeten lancq ende $\frac{3}{4}$ d.o breed wel onvoorsichtigh in gehact omt welcke weder te stoppen ende dicht te maeken soo langh

noodsackelijcq besigh sijn geweest, dat door het hart aenschieten vande zee ende opcomende wint weder rechtgevallen ende t'water daer soo vehement in gecomen dat doen desselffs behoudenisse onmogelijck geordelt wiert geresolveert d.o wracq voor de soute revier te brengen, brengende alle het volcq, contanten Coopmanschappen ende voordere ingeladen goederen, mitsgaders Canon, zeijl, Treijl etc aen landt waer van d.o vrede de contanten coopmanschappen en 75 man meebrengh

Dagregister Batavia 1643/44, p. 79 17-5-1644

komen brieven van Sunda's Engte van de opperhoofden vant schip de Vrede... vermeldt de Comp een swaer ongeluck. Waren 9 Februari aen de Cabo de Boa Experance gearriveert alwaer het schip Mauritius Eijland verseijlt vonden op het riff van de Leeuwenberh twee dagen te voren bij nacht door onvoorsichticheijt des schippers ende stuurliujden bij mooiij weer daer op geraeckt doch hadden de goederen, coopmanschappen, geschut, victualie ende ammonitie van oorlogh daer uijt geberghet ende het schip aen de Zoute Rivier gebracht, 21 voornoemde maents was aldaer mede verschenen de heer Anthonio Caen met het schip de Walvisch nevens de commandeur Jan Dircxsz Gale met het Hoff van Zeelant... de welcke weijnich ordre op de gesalveerde goederenals het overblijvende volcq gestelt alsmede een cleene vasticheijt op de plaetse waer de denen voor desen een schanske hebben gehad ter defentie tegen de wilden opgeworpen hebbende tweede marts naer St helena voortgeseijlt waren. Int schip Vrede waren uijt tEijlants cargasoen overgenomen alle contanten, enige [p 80] cassen lakenen en andere goederen nevens 69 coppen zijnde de resterende 280 man ter bewaringh der vordere goederen ginder gebleven tot pairesse enige vaderlantsche schepen om daermede herwaerts te comen, onder gesach van dn oppercoopman Cuijc. Het schip de Vrede had over de 150 siecken in de coij en 70 doden op de reijse gehad, alle tusen dit en de Caap, uijtgesondert drie aen geen zijde.

81 [na aankomst in Batavia op 21-5 van]

het schip de Vrede uijt tvaderlant sijnde op 4 october uijt Texel gelopen ende gelijc boven gesegt aen de Cabo aangeweest brengende de contanten, enich geschut en coopmanschappen, nevens 69 man vant verongelukte schip mauritius Eijlant, waeronder de schipper en stuerliujden. De vrede was uijt Hollant seijlende gemant geweest met 330 coppen, daeronder 105 soldaten maer hadden daarvan twee aen gene zijde en 71 aen dees sijde van de Cabo overboort geset, doch daer onder goede partije vant schip Mauritius Eijlant, meest sieckelijck overgenomen. De schipper en stierliujden vant verongelukte schip worden datelijck door ordre vande heer Gouverneur generael op de reede gegijselt tot dat Comp.s ongeluck sullen hebben verantwoord. Dezelve imputeren het finale blijven van gemelte schip grotelijcx de heere Caen die hetzelve sonder hen enigsints te kennen met hulpe van het schip de Vrede op een zijde had laten winden en onder aen de kiel daer het doorgeseten was een groot gat doen houwen om te sien hoe het van binnen gestelt en of geen cans van behoudenis was, hetwelcq bevonden werd jae, doch terwijl men daer mede besich was waren de gijns of touwen gebroocken en het schip weder overgeslagen, lopende daer mede door het gat daer in gehouwen datelijc vol water, als wanneer de saeck desperaet wiert geoordeelt.

Op deze zelfde datum wordt door GG en raad besloten dat de fiscaal onderzoek zal gaan doen naar dit ongeluk [VOC 667, scan 200]

NA 1.04.02 (VOC) 1150, 275 (scan 653)

Inventaris (opgemaakt 29-2-1644) van de goederen uit de Mauritius Eijland meegegeven aan de Vrede

o.a 12 kisten met reaalen

verder 18 cassen met diversche sorteringen van lakenen

diverse cassen met ander textiel

maar ook equipage goederen als
22 gesorteerde isere trossen
8 balen Claverdoeck
10 balen Hollants Cannefas
50 lijnen
en
1 groote dogge
5 kisten met droogen en Medicumen-
een viercant casken met vijfftien stucx rariteijten
een Cass met verscheijde caerten
vaten met booter, speck en vlees

NA 1.04.02 (VOC) 1150, 272 (scan 647) Copie besluit 5-3-1644 aan de Kaap

Alsoo den Almogende ons met het affnemen vant
lieve ende waarde schip Mauritius Eijlandt heeft gelieven
te besoecken sulcks dat nochtans door de genade godts
ons lijf s'Compagnies ende onse goederen door den
Cloecken iver van onse soldaten ende Matroosen hebben
gesalveert ende hier aen landt gebraght ende aengesien
dat hier noch open ende niet in onse vasticheijt sijn
Ende meest part van Comps goederen aen dees sijde
t'reviertien leggen, welcke alle benevens ons, op de
behoorlijcke ende geordonneerde plaets hoe eer soo
beeter dienen te sijn op dat buijten perijckel van des
Inwoonders, die niet te vertrouwen sijn mogen geracken
tot het welcke alle mogelijcke vlijt ende naersticheijt
dient aangewent, soo ist nochtans dat veel van onse
matroosen dees verleeden morgen in plaetse van hun
behoorlijcke dienste presentereen, de bergh op sijn
getrocken ende den gantschen dagh naer hun schuldi-
gen dienst niet hebben omgesien
[de schipbreukelingen worden in drie kwartieren onder respectievelijk de hoogbootsman, de
constabel en de schieman ingedeeld]
ondertekend door naar mag worden aangenomen de nog aanwezige officieren]

NA 1.04.02 (VOC) 1150, 268 (scan 635)

Copie Missive coopman Kuijck 27-3-1644 van de Kaap naar patria met de Breda
22 deser Comen hier ter reede de scheepen den Vogelstruijs ende Breda (op thuisreis)
[Er dreigt muiterij omdat de opvarenden van deze schepen het gerucht verspreiden dat er
voor het verblijf aan de Kaap van de schipbreukelingen geen gage betaald zal worden.
26 opvarenden worden met (deze schepen van) de vloot van Caen naar St Helena gestuurd.]
Wij hebben hier een fortgen van leggers op gesmeeten Ende
beset met 1? stuccke geschudt, hebben bij ons ontrent
240 coppen verhoopen den almogenden ons in corten
secoers uijt nederlandt sal toesenden ...
Dit ongeluck is niemant ten rechten toe te schrijven als
den schipper pieter teuniss wiens groot gemoet, ende
onversightige opgeblasentheijt de Comp:a deese
groote schade en ons veel voudige moijten heeft
toe Gebracht haddet godt gewilt dat de Heeren
bewinthebbereren bij hun voorneemen gebleeven ende

een ander in sijn plaets gestelt hadden soudē apa
rentelijck tot dit als meede t verlies van mast ende
bouchspriet groot ongeluck niet gecomen hebben
[scan 636]

doen opt lant seijlden was schoon Claer weeder, den
schipper stuerluyden end gantsche scheepsvolck boven
soodatter niet als wt kyken aen gemankeert heeft /
naer dat ick informatie vande saecke genomen heb
excuseert den opperstierman sich seyt met loot te werpen
besigh geweest heeft, den onder stierman met het
ancker ende dat den schipper sonder hun kennisse twee
streecken lager, te weeten van o:z:o: z:o: aengegaen
heeft hier mede etc

Adij 27 maert A.o 1644 aen Cabo de boa Esperance
was ondertekent Thomas van Kuijck

NA 1.04.02 (VOC) 1150, scan 648 Ongedateerde verklaring
Alsoo op 22 deser de schepen Breda ende de vogelstruijs
bescheijden onder de retourvloot van d'H.r Admirael
anthonio Caen hier sijn aengecomen wiens Matroosen
d'onse hebben in d'ooren geblasen, dat geduyrende hun
verblijven alhier geen gagie soudē winnen, twelck hier
onder matroosgien soodanige refolutie heeft doen
trecken dat gelijcken, voor de Tent vanden
oppercoopman Thomas van Cuijck gecomen sijn, ende ront
uijt geseijt dat alsoo geen gagie wonnen, met geweld
naer huijs begeerden te sijn, ende alhoewel hun
den artijckel brief door d'h=rn bewinthebberē aengaende
mede gegeven voorgelesen wierdt ende eenige
andere redenen dienende tot materie aenseijden, Coste
echter niet geminnen maer spreecken gelijckelijck
dat naer huijs begeerden, weshalve gemelte van Cuijck
raet aen den Sergeant Majoor Lamotius ende de
voordere opperhoofden vande geseijde schepen versou[kende]
hem hier in tot dienste van d e Comp=a met raet ende
daet te assisteren, weshalven alles wat uijt soodanige
zaeck soude mogen ontstaen wel geballanceert ende
overwogen sijnde wert eenstemmigh beslooten dat men
met voornoemde schepen 30: vande moetwillichste
moijte makers sal naer S.t Elena senden, om aldaer
door d'H.r admirael caen, in hun zaecken soodanich
gehandelt te werden als de fauten van hun meri[teren]
sullen te behooren,

NA 1.04.02 (VOC) 1147; generale missive 23-12-1644 scan 33

De droevige tijdingh des vredens arrivement verstaen hebbende ende dat daer omtrent 280
personen neven veele goederen die den vrede niet in hadde connen nemen gebleven waren,
mitsgaders geconsidereert sijnde dat meer malen geheele vloten uijt het vaderlant comende
cabo voorbij lopen, twelck soo gebeurende niet alleen veel verachteringh tot ondienste vande
Comp.e stond te causeren, maer niet min prijckel van ongeluck door mutinatie ende
ongehoorzaamheijt vant volck te vresen vonden goet als per resolutie van 17 mej passato

t'retourschip den Tijger inder ijl derwaerts te schicken ende vertrock den 25 d.o., welckers voijagie soo wel succedeerde dat d.o Tijger hier weder te reede pasesseerden 23 october daeraenvolgende brengende t'restant vande goederen bestaende ruijm uijt 100 lasten met 95 menschen als vooren aangewesen, 't welck 'tschip nieuw Enckhuijsen die buijten de vrede alleen de Cabo aengedaen heeft niet hadde connen bergen

NA 1.04.02 (VOC) 1150, scan 648 Ongedateerde verklaring
ende alsoo den opperstuijerman

vant verongeluckte schip mauritius Eijlandt gemelte
273 (scan 649)

van Cuijck diverse maelen voorgedragen ende sich verleijden
laten heeft dat remedie om t'schip van de wal en dicht
te krijgen wist, versoect van Cuijck, voornoemde schippers
opperstuijerman ende timmerluijden van vooren geroerde
schepen [Breeda en Vogelstruis] als verstandt van soodanige saecke hebbende
hun naert verongeluckte schip te vervoegen om te sien
wat in stuijrmans voorslach can gedaen werden

De gecommiteerde wederom aen landt comende
rapporteerde dat het schip geborsten ende onmogelijck is
iets tot hulp vant selve te connen verrichten ...

Weshalven beslooten wert t schip in sijn wesen te laten
ende daer innen niet voorders gedaen also moeijten
verlooren soude sijn

[ongedateerd, ondertekend door naar mag worden aangenomen ook een aantal ofcieren van
de beide genoemde schepen]

NA 1.04.02 (VOC) 1150, fol 270 (scan 641)

Orginele missive 27-4-1644 van de Kaap naar patria met een Engels scheepje
[aangekomen uit patria de Enckhuizen waarmee de schrijver [opperkoopman van Kuijck] naar
Batavia gaat]

Op vrijdagh sijnde den 22 April 1644 den
raet vant schip Nieuw Enckhuis: ende vant
verongelucte schip Mauritius Eilant doort
beroep van den Oppercoopman Jacob de Haes
sijnde vergadert is Geproponeert ende Gere=
solveert als volgt

Ten aensien vant verongeluckte schip Mauritius
Eilant dat den 7 Februarij op den hoeck van de tafel
baeij gebleven is soo veel van de Goederen int Schip
Nieuw Enckhuisen hebben geladen als doenlijck was
ende daer toe soo veel personen sullen cunnen innemen
als hier aen Lant van des E. s.Compagnies middelen
sullen Connen Gemist werden dat men het fortres
hier wat kleender ende stercker maecte als het is
geweest Naervenant met hondert man soo veel
gewelt cunnen bedrieven als te vooren met twee hon=
dert, daer twaelff stucken Groff geschut op can
geleit worden met ongeveerlijck hondert mannen, off
dan dat fortress niet defensieff tegen dese Inlanders
ende andere vreemde Naetien soude sijn ende tot bescherminge

voor Compagnies middelen ende bevriedinge vande
Blievende peroonen

Offmen den Oppercoop= thomas Cuick op sijnne ver[ ]
soeck met de stierlieden naer batavia sal laten

Gaen ende den ondercoopman paulus de Witte in
plaets van S.r Cuick te laten, over des Compagnies
commergene hier ende den Sergiant Cornelis van
Vliet die een ervaren persoon Inde Crijghs gebruick
is, door dien Middel soude S.t Cuick met de stuer
lieden met ons naer batavia cunnen gaen om haer
luider verantwoordinge over t'Blieven van t'voornoemde
Schip aenden E: H.r Goueverneur Generael ende
d. E: H=rn raden van Indien aldaer te doen -

Mede versoeckt den predicant Georgius Candidius
palatinus met ons naer batavia te vertrecken, om
voort'vertreck der Taijouans vaerders daer te mogen
sijn ende hij Candidius vertrouwt sijnen reghten be =
[scan 642]

roepen dienst daer in Taijouan onder de wilden sal moeten
sijn ende daer meerder dienst sal cunnen doen als hier onder
dese kleijne Gemeente

[inderdaad wordt hier toe besloten]

dat het fortres als vooren sal verkleent

werden ende daer twaliff stucken geschut sullen op

Gestelt werden met ontrent hondert Gewapende

mannen ende voort enige siecken die daer sijn tot deff[en=]

sie van Comp: resterende middelen

NA 1.04.02 (VOC) 1150, 279 (scan 663)

Inventaris van datgene wat aan het schip Nieuw Enckhuizen is meegegeven [27-4-1644]

Daar in o. a.

vier ende twintigh stucken geschut te weten

4 p d.o schietende ider 24 lb }

2 p d.o schietende 12 lb } metale

13 p schietende ider 12 lb }

5 p d.o schieten elck 8 lb } ijsere

drie ende vijftich leggers met spaense wijn

1 bael seyldoeck

veel touwwerk

15 metale schijven

1 nieuw bramseil

NA 1.04.02 (VOC) 1150, 276 (scan 655) ev

Bij Paulus de Wit aan de Kaap gelaten goederen bij vertrek van Cuijck (cognoijesement vant
restant der goederen aen de caep)

Het lijkt of het schip volledig is ontmanteld

een groot aantal vaten met uiteenlopende soorten "nagels en spickers"

656 [o.a.]

75 leggers waer onder eenijge onbequaem en met aerde ge[vuld]

partije stockvis
3 groote scheepslantaerns
tonnen swavel, teer, harpuijs
scan 657
70 mus   quetten, 28 houwers, 14 degens
10 P geschut 8 van 6 lb 2 van 3 lb
34 ropaerde
grote hoeveelheden kogels van 3 tot 24 pond
bottelierskist met inhoud tot in detail
5 ½ cabeltouw van 20 duijn
veel ander touwwerk zoals
scan 658
stagen (waar onder een knickstagh), wanten
boegspriet, grote rae, steng
1 roer, 2 roerpenne, 2 Colder stocke
4 anckers, 2 spille 1 groot 1 cleijn
2 isere sloothoute
2 penter haecke
22 ongemaecte knies
scan 659
de seijlen daer aff tenten gemaect
2 nieuwe schover seijls
1 d.o ouwe
2 nieuwe grootmarseyls
1 d.o oude
2 voormarseyls 1 nieuw 1 oud
3 nieuwe focken
1 d.o oude
2 besaens 1 ouwe 1 nieuwe
2 kruijsseijls
1 nieuwe boven blindt
1 oude blindt
2 groote bramseyls
1 d.o voorder d.o bootseyl met sijn toebehooren
d.o schuijtseijl met sijn toebehooren
1 doos met 19 roosen daer onder 8 schuijff roosen
1 osterlavia, caerten stocken ende anders onder den halff waeck berustende

NA 1.04.02 (VOC) 1147; 1-102 generale missive 23-12-1644
fol 10 (scan 31)

de Vrede kwam in Batavia aan op 21-5-1644 met 307 coppen en had 73 doden op de reis
De N: Eckhuijsen kwam op 12-7 over Cabo de boa Esperance aan met 349 coppen en had 62
doden

[In de resoluties nog gespecificeerd 25 doden van de Mauritius Eiland en 37 van de eigen
opvarenden]

t schip de Tijger den 23 octob van Cabo de boa Esperance met t volck des verongelukte schip
mauritus sijnde in totaal 95, 25 varend volck, 70 soldaten, 10 doden op de reis

fol 11 (scan 33)

In voegen van dit verongelukte schip succesive herwaerts gevoert daer van veel gestorven
sijn, namentlijk

p.r de vrede Coppen 69   }

met N: Enchuijsen 105 } samen 269
Ende per den Tijger 95 }
scan 34

De reste sijn onderwege ende aen cabo gestorven mitsgaders met de retourschepen nae t'patria gelicentieert ende eenige versteecken.

Raven-Hart, Major R. - Before van Riebeeck, Callers at South Africa from 1488 to 1652.
Cape Town 1967

[heeft een Engelse vertaling van vooral documenten uit NA 1.04.02 (VOC) 1150, fol. 267 ev]
157

Nr 134 'Mauritius Eiland', 1644

As the chronology is somewhat hard to follow from the documents, it is summarised here :
Mauritius Eiland wrecked February 7

.. at which it was resolved to set our course directly for the Cabo de bona Esperance, to obtain there our needs of water and other requirements, and to refresh our crew, which began to be badly attacked by scurvy, which Cape we sighted in the morning of February 7 to our great joy and contentment of all, in clear and fine weather, at about 16 miles distance by the reckoning of the Skipper and Chief Mate deciding to steer E.S.E. so as to pass between the Robben Island and the mainland to the west [Mouille Point] of it and thus come to anchor in the Table Bay. But alas! at about 4 glasses in the first watch being close to the shore we ran onto a rock about a connon-shot from the roads and pounded hard on it all night.... Next morning a warp was run out to the *shore*, but since the tide was falling we could do nothing.

[shore is volgens het relaas van de schipper onjuist, maar staat wel in de missive van de oppercoopman]

I at once had the money-chests buoyed and brought ashore, *as also afterwards all the cargo*; and meanwhile at high tide we busied ourseves continually with trying to get clear, but gained nothing, and should never have got off had the Almighty not deigned to send us help with the arrival of the ship Vrede.

[in dit stadium werd alleen de meest waardevolle lading aan land gebracht]

Meanwhile we were daily busy to get at the leaks better, in which we continued until [February]21, when there came to us in the roads part of the return-fleet under the command of Antonio Caan...the said Heer and a Council held in our ship gave such orders as were most necessary in the conditions then existing, but alas! the result was her loss, in that we were compelled to run her ashore and let her lie there. We saved most of the goods, so that little remained in the ship

[Vervolgens bij Raven Hart een complete vertaling van het relaas van schipper Teuniss]

In het dagjournaal van 8-9-1657 van de Kaap (NA 1.11.06.18 inv nr 7, scan 251) wordt vermeld dat de tuigage van de Rotterdam, die haar mast heeft moeten kappen [op ca 4 ½ vadem water en noortweste wind (scan 243)], bij het naar land drijven zodanig verward was geraakt in het wrak van de Mauritius dat die tuigage (nog) niet geborgen kon worden. De volgende dag kon alleen de mast worden geborgen; het want bleek te vast te zitten. De ree is dicht bij het wrak van Haerlem op het land gesleept (scan 250) De schuit was al eerder los geslagen en bij de redout Duinloop aan land gedreven (scan 241)

[Bij het "kappen van de mast" werd vooral het want gekapt, zodat de mast overboord slingerde en daarna niet meer aan het schip vast zat; dat want zat dus nog wel aan de mast vast]

NA 1.11.06.18 (Copie Dagregister Kaap) inv nr 14, scan 68

February 29th [1664].

Is de constapel per onse chaloup met een groote nieuwe ton een swaer gewicht daer aen na de rheede gesonden om die in 't wrack van t schip Mauritius Eijlandt tot een kenbaer teijcken te brengen en daer benefens de boeij die teghenwoordigh daer opleijt vallen te laten

CTAR 1/1 (COUNCIL OF POLICY) DAGREGISTER
VIA LEIBRANDT 1901 (JOURNAL 1662-1670), P. 101

The gunner was sent out in the sloop with a large new tun and a heavy weight attached to it, in order to fix it over the wreck of the Mauritius Eylant as a visible mark, and to drop the buoy for the present there.

[Ik vond in het Dagregister over februari geen aanleiding voor deze actie]

Op de kaart van Blaeu NA 4.VEL 178, gedateerd ca 1663, staat het wrak van de Mauritius aangeduid op de diepte van ca 6 vadem, op ruime afstand van de wal, in het gebied dat voor het ankeren van de schepen werd gebruikt